

CECI

Citizens' Empowerment Center in Israel
A Government that works. For us.

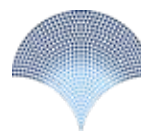
המרכז להעצמת האזרח
ממשל שעובד. בשבילנו.

דו"ח מעקב

**הסדרת שירותי הדת עבור יוצאי אתיופיה וקידום
שילובם המיטבי במערך שירותי הדת
החלטת ממשלה מס' 3649**

אפריל 2019

אודות המרכז להעצמת האזרח **CECI**

המרכז להעצמת האזרח הינו עמותה הפועלת בתחומי הממשל, ועוסקת באפקטיביות המגזר הציבורי ויכולות הביצוע של הרשות המבצעת. המרכז מתמקד בתהליכי יישום מדיניות, ובהיבטים שונים הקשורים לתפקוד הממשל ויכולתו לממש ולהוביל שינויים לטובת הציבור. במסגרת זו, מפעיל המרכז את מיזם "המוניטור", הכולל מעקב וניטור אזרחי אחר יישום החלטות ממשלה וחוקי כנסת והנגשתם לציבור.

"המוניטור" מסייע בהבנת תהליכי ממשל ויישום מדיניות באמצעות יצירת תשתית ידע רחבה, אמפירית ואינטגרטיבית של תהליכי יישום ההחלטות. מטרת "המוניטור" היא לקדם את טיוב עבודת הממשל בישראל ולהגביר את ההיכרות והמעורבות האזרחית בתחומי העשייה של המגזר הציבורי.

דו"ח מעקב

הסדרת שירותי הדת עבור יוצאי אתיופיה וקידום שילובם
המיטבי במערך שירותי הדת
החלטת ממשלה מס' 3649

אפריל 2019

דו"ח המעקב נכתב במסגרת פרויקט "המוניטור" של המרכז להעצמת האזרח
המבצע ניטור ומעקב אחר יישום החלטות ממשלה
הדו"ח נכתב על ידי נעה ברנר, תחקירנית בפרויקט המוניטור,
ובהנחיית מיכל שטרנברג ועינב ארליך, תחום ממשל
במרכז להעצמת האזרח

רקע

עליית יהדות אתיופיה לישראל החלה כבר עם קום המדינה במספרים קטנים ובשנות ה-70 הוכרה כזכאית לעלייה מתוקף חוק השבות. גלי העלייה העיקריים התרחשו באמצע שנות ה-80 וכוננו "מבצע משה" וב-1991 "מבצע שלמה". חלק מהעולים עבר גיור אורתודוקסי מלא, חלקם גיור חלקי ואילו חלקם לא עבר גיור כלל. בסוף שנת 2017 מנתה האוכלוסייה ממוצא אתיופי בישראל כ-140 אלף תושבים.¹

יהדות אתיופיה מאופיינת במסורת יהודית עתיקת יומין וייחודית להם וקהילתם מונהגת על ידי מנהיגות פנימית המכונה "קייסים". על פי המסורת, בני העדה האתיופית הם צאצאיהם הישירים של בני גלות בבל, ששימרו את המנהגים והמצוות ממש כפי שעשו בני העם היהודי בתקופת בית המקדש. מגוון ההלכות שצמחו לאחר מכן, למשל התלמוד או המשנה, פסחו עליהם ומסורתם נשמרה כפי שהייתה. בני העדה רואים בכך יתרון, שהרי זה הופך את מנהגייהם לגרסה הטהורה ביותר של זרע ישראל, ומכאן גם כינויים "ביתא ישראל". אלא שמבחינת הרבנות במדינת ישראל המודרנית, זו נקודה למחלוקת.²

שירותי הדת הניתנים לעדה האתיופית זהים באופן עקרוני לאלו הניתנים לכלל האוכלוסייה היהודית, למרות ייחודיותם. משום שבמסורת האתיופית חסרים אותם חלקים מההלכה היהודית המקובלת, משרד הדתות טען בעבר כי לא ניתן להסמיך את הקייסים לתת שירותי דת. הקייסים הם המנהיגות הדתית המסורתית של העדה, ובעיני רבים הינם הסמכות הדתית העליונה. אמנם בעקבות מחאה ממושכת על הכרה במעמדם נקבע כי הקייסים יוכרו ויקבלו משכורת ממשרד הדתות באמצעות המועצות הדתיות.³ כיום ישנם עשרות קייסים העובדים תחת המועצות הדתיות בישראל, אך לא ניתן להם תוכן של ממש באופן רשמי ולא הוכרו הסמכויות המסורתיות שלהם למתן שירותי דת.⁴

בעיה נוספת שנתקלים בה בני העדה היא בעת רישום הנישואים. על פי הרבנות יהדותו של כל אדם חייבת להיות מבוררת בשרם ניתנים שירותי דת כדוגמת נישואין. בירור יהדותם של יוצאי אתיופיה מבוסס על בדיקה של ההיסטוריה המשפחתית, ולא על בסיס מסמכים שאינם בנמצא. בעקבות שורה של פסיקות בג"ץ התחייבה הרבנות הראשית בשנת 1994 להסמיך רבנים להיות רושמי נישואין של הקהילה. מועצת הרבנות הראשית מינתה 12 רבנים ממוצא אתיופי, אך בשנת 2012 מבקר המדינה הצביע על כך שהתחייבות זו יושמה באופן חלקי. גם כיום נתקלים רבים מיוצאי אתיופיה בקשיים במועצות דתיות מסוימות.⁵

ב-03.08.2018 התפרסמה החלטת ממשלה 3649 שמטרתה הסדרת שירותי הדת עבור יוצאי אתיופיה וקידום שילובם המיטבי במערך שירותי הדת, זאת באמצעות הכרה בקייסים כרועים רוחניים עבור יהודים יוצאי אתיופיה ושילובם במערך שירותי הדת. בנוסף, הגדלת מספרם של רבנים יוצאי אתיופיה במערך שירותי הדת מתוך כוונה להביא לייצוגם ההולם.

1. נתוני הלמ"ס.

2. רוזנברג עוז, עיתון מעריב, אפריל 2017.

3. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "שירותי דת לעדה האתיופית", ספטמבר 2002.

4. מואב אריאל, "יהודים יוצאי אתיופיה מול הממסד הדתי: כרוניקה של אי-הכרה", נאמני תורה ועבודה, אוקטובר 2018.

5. שם.

מוניטור על סעיפי ההחלטה

1. תקנון 20.5 תקנים עבור קייסים לקהילת יוצאי אתיופיה:

הסעיף מטיל על השר לשירותי דת לתקן במועצות הדתיות במהלך חמש השנים הבאות 20.5 תקנים עבור קייסים לקהילת יוצאי אתיופיה לפי התוכנית הבאה: בשנת 2018 תקצוב של 7.5 תקני קייסים להשלמת התקן של קייסים שמכהנים ב-50% משרה ותקצוב של 3 תקני קייסים נוספים, בשנת 2019 תקצוב של 4 תקנים, ובשנים 2020-2021 תקצוב של 3 תקנים כל שנה. בגין תקני הקייסים יעביר משרד האוצר למשרד לשירותי דת סכום של 4,284 אלש"ח בשנת 2018 ובשנת 2019-4,956 אלש"ח; (סעיף 8.א. להחלטה).

סטטוס: לא יושם

במשרד לשירותי דת נכתב קול קורא לתקני קייסים לעדה האתיופית, אך בשל סיבות משפטיות שנובעות מההודעה על תקופת הבחירות טרם אושר הפרסום של הקול קורא. כמו כן טרם הועבר התקציב הייעודי על ידי משרד האוצר שנועד למימון ההשלמה.

2. להגדיל את מספר הרבנים יוצאי אתיופיה במערך מתן שירותי הדת וההדרכה הרוחנית

סעיף זה קובע כי על השר לשירותי דת לתקן בשנת 2018 20 תקנים ייעודיים עבור רבנים יוצאי אתיופיה שישולבו בתפקידים מקצועיים כגון רשם נישואין וטיפול בנושא תרבות תורנית במועצה הדתית לטובת מתן שירותים לכלל האוכלוסייה.

סטטוס: לא יושם

במשרד לשירותי דת נכתב קול קורא לתקני רבנים נוספים לעדה האתיופית. בשל סיבות משפטיות שנובעות מההודעה על תקופת הבחירות טרם אושר פרסום הקול קורא. בנוסף, טרם הועבר התקציב הייעודי על ידי משרד האוצר שנועד למימון ההשלמה.

3. תיקון מבחני התמיכות השונים ועידוד מיזמים משותפים לטובת פעילויות ליוצאי אתיופיה

על המשרד לשירותי דת לתקן את מבחני התמיכות השונים ולאפשר מיזמים משותפים לטובת פעילויות ליוצאי אתיופיה בכפוף לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992 ותקנותיו על מנת לאפשר העדפה מתקנת לקהילות של יוצאי אתיופיה.

סטטוס: יושם.

בשנת 2018 אושרו תמיכות בסה"כ של 3.4 מלש"ח לבניית שני בתי כנסת לשימוש העדה האתיופית ובמקביל תיקצב המשרד לשירותי דת אירועי דת ומורשת לבני העדה האתיופית בסה"כ של 2.5 מלש"ח. בנוסף מסיים המשרד בימים אלו תהליך של מיזם משותף לצורך הכשרת בני העדה האתיופית בסה"כ של 1.3 מלש"ח.

4. מתן תמריצים לגיוון תעסוקתי במועצות הדתיות

מתן תמריצים למועצות דתיות שיעסיקו סטודנטים, בלניות ורשמי נישואין יוצאי אתיופיה ביישובים שבהם מתגוררים לפחות 1,500 תושבים יוצאי אתיופיה.

סטטוס: לא יושם

בוועדת התקנים המאשרת את תקני המועצות הדתיות אושרו קווים מנחים לאימוץ כללי הגיוון התעסוקתי במועצות הדתיות והתמריצים התקניים לנושא זה. במסגרת זו נכללים גם בני העדה האתיופית, ובימים אלו נכתב

נוהל כלי העידוד לגיוון במועצות הדתיות. אך התקציב המיועד לעידוד זה שרם עבר מ"מטה היישום" במשרד ראש הממשלה ועתיד לעבור לאחר הבחירות.

.5 הקמת וועדה

להטיל על מנכ"ל המשרד לשירותי דת להקים ועדה המורכבת מנציגי קייסים, נציגי רבנים, נציגים מציבור יוצאי אתיופיה, ראשי מועצות דתיות ונציגי מטה היישום לשילוב יוצאי אתיופיה במשרד ראש הממשלה

סטטוס: יושם

ביוני 2018 הוקמה הוועדה שכללה שני צוותים אשר בנו את מסמך ההמלצות למנכ"ל המשרד.

.6 הגדרות תפקיד

להטיל על מנכ"ל המשרד לשירותי דת לקבוע הגדרות תפקיד, תנאי סף, דרכי גיוס, סיום העסקה והכשרות לתפקיד לתקנים ייעודיים של קייסים ורבנים בהיוועצות עם הוועדה.

סטטוס: יושם

מסמך תיאור עיסוק פורסם בקול הקורא שיצא למועצות הדתיות בתחילת מרץ.

תובנות ומסקנות מהדו"ח

ממצאי המוניטור עולה כי במשרד לשירותי דת נערכו לביצוע ההחלטה, אמנם בעקבות ההודעה על תקופת בחירות נמנע המשך התהליך ליישום ההחלטה הן בהיבטים המנהליים והן בהיבטים התקציביים וכי המשרד ממתין להעברות כספים ואישורים משפטיים.

פירוט סטטוס	סטטוס נכון לפברואר 2019	עיקרי הסעיף	הסעיף בהחלטה
במשרד לשירותי דת נכתב קול קורא לתקני קייסים לעדה האתיופית, אך בשל סיבות משפטיות שנובעות מההודעה על תקופת הבחירות טרם אושר הפרסום של הקול קורא. כמו כן טרם הועבר התקציב הייעודי על ידי משרד האוצר שנועד למימון ההשלמה.	 לא יושם	הסעיף מטיל על השר לשירותי דת לתקן במועצות הדתיות 20.5 תקנים עבור קייסים לקהילת יוצאי אתיופיה במשך חמש שנים, מתוכם 7.5 תקנים בשנת 2018. עוד נקבע כי עבור תקני הקייסים יעביר משרד האוצר למשרד לשירותי דת סכום כ-4 מלש"ח בשנת 2018 וקרוב ל-5 מלש"ח בשנת 2019.	הקצאת תקנים לקייסים במועצות הדתיות
במשרד לשירותי דת נכתב קול קורא לתקני רבנים נוספים לעדה האתיופית. בשל סיבות משפטיות שנובעות מההודעה על תקופת הבחירות טרם אושר פרסום הקול הקורא. בנוסף, טרם הועבר התקציב הייעודי על ידי משרד האוצר שנועד למימון ההשלמה.	 לא יושם	סעיף זה קובע כי על השר לשירותי דת לתקן בשנת 2018 20 תקנים ייעודיים עבור רבנים יוצאי אתיופיה שישולבו בתפקידים מקצועיים כגון רשם נישואין וטיפול בנושא תרבות תורנית, במועצה הדתית לטובת מתן שירותים לכלל האוכלוסייה.	הקצאת תקנים לרבנים יוצאי אתיופיה במועצות הדתיות.
מהמשרד דווח כי מבחני התמיכות שונו וכי בשנת 2018 אושרו תמיכות בסה"כ של 3.4 מלש"ח לבניית שני בתי כנסת לשימוש העדה האתיופית ובמקביל תיקצב המשרד לשירותי דת אירועי דת ומורשת לבני העדה האתיופית בסה"כ של 2.5 מלש"ח. בנוסף מסיים המשרד בימים אלו תהליך של מיזם משותף לצורך הכשרת בני העדה האתיופית בסה"כ של 1.3 מלש"ח.	 יושם	על המשרד לשירותי דת לתקן את מבחני התמיכות השונים ולאפשר מיזמים משותפים לטובת פעילויות ליוצאי אתיופיה.	עידוד מיזמים משותפים לטובת יוצאי אתיופיה ותיקון מבחני התמיכות

פירוט סטטוס	סטטוס נכון לפברואר 2019	עיקרי הסעיף	הסעיף בהחלטה
<p>בוועדת התקנים המאשרת את תקני המועצות הדתיות אושרו קווים מנחים לאימוץ כללי הגיוון התעסוקתי במועצות הדתיות והתמריצים התקניים לנושא זה. במסגרת זו נכללים גם בני העדה האתיופית, ובימים אלו נכתב נוהל כלי העידוד לגיוון במועצות הדתיות.</p> <p>עם זאת, התקציב המיועד לעידוד זה שרם עבר מ"מטה היישום" במשרד ראש הממשלה ועתיד לעבור לאחר הבחירות.</p>	<p> לא יושם</p>	<p>הסעיף קובע מתן תמריצים למועצות דתיות לקידום העסקת סטודנטים, בלניות ורשמי נישואין יוצאי אתיופיה ביישובים שבהם מתגוררים לפחות 1,500 תושבים יוצאי אתיופיה.</p>	<p>תמריצים לגיוון תעסוקתי במועצות הדתיות</p>
<p>הוועדה הוקמה בחודש יוני 2018 וכללה שני צוותים אשר גיבשו את מסמך ההמלצות שהוגש למנכ"ל המשרד.</p>	<p> יושם</p>	<p>הסעיף מטיל על מנכ"ל המשרד לשירותי דת להקים ועדה מייעצת לשילוב יוצאי אתיופיה במשרד ראש הממשלה, אשר תלווה ותייעץ לעניין קידום שילוב יוצאי אתיופיה במערך שירותי הדת.</p>	<p>הקמת ועדה מייעצת</p>
<p>מסמך תיאור עיסוק פורסם בקול הקורא שיצא למועצות הדתיות בתחילת מרץ.</p>	<p> יושם</p>	<p>הסעיף מטיל על מנכ"ל המשרד לשירותי דת לקבוע הגדרות תפקיד, תנאי סף, דרכי גיוס, סיום העסקה והכשרות לתפקיד לתקנים ייעודיים של קייסים ורבנים בהיוועצות עם הוועדה.</p>	<p>קביעת הגדרות ודרישות תפקיד להעסקת קייסים ורבנים</p>

